

Vägivalla vähendamise arengukava aastateks 2010–2014: 2010. aasta täitmise aruanne

Sissejuhatus

Vabariigi Valitsus kiitis „Vägivalla vähendamise arengukava aastateks 2010–2014“ (edaspidi *arengukava*) heaks 01.04.2010. a korraldusega nr 117. Arengukava täitmist koordineerib Justiitsministeerium, ent elluviimisel osalevad lisaks mitmed teised ametkonnad, kohalikud omavalitsused, MTÜd jt. Arengukava koosneb neljast eesmärgist ja käsitleb alaealistega seotud vägivalda, perevägivalda ja inimkaubandust. Käesolev ülevaade kajastab arengukava täitmist selle esimesel rakendusaastal; täpsemalt on antud ülevaade tegevustest, mille tähtaeg oli 2010. aastal, hilisema lõpptähtajaga tegevustest kirjeldatakse neid, mille ettevalmistustega alustati juba 2010. aastal.

1. Arengukava teemasid käsitlevad uuringud ja statistika

Arengukava edukuse hindamisel on aluseks uuringud, Eestile antud rahvusvahelised hinnangud ja statistilised näitajad.

Uuringud

Uurimisvõrgustik EU Kids Online uuris 2010. aastal 25 Euroopa riigi 9-16aastaste vaatenurka seoses internetikasutuste riskide ja turvalisusega – käsitleti nii kokkupuuteid pornograafiaga, kiusamise, seksuaalse alatooniga sõnumite saamise, võõrastega näost-näku kohtumisega jms küsimusi. Uuringust¹ selgus, et Eesti lapsed on Euroopas ühed nooremad, kes internetti kasutama hakkavad ja digitaalse kirjaoskuse poolest ühed osavaimad. Samas on Eesti lapsed esirinnas ka seksipiltide nägemise osas ja keskmisest enam on levinud seksuaalse sisuga sõnumite saatmine; Eesti lapsed paistavad silma ka selle poolest, et on sagedamini internetis kohatud inimestega näost näku kohtunud.

Riigikontroll viis 2010. aastal läbi erikoolide ja alaealiste komisjonide järelauditi², milles leidis, et alaealiste komisjonide töös ei ole toimunud olulisi muutusi ja vaatamata mitmetele erikooliga seotud positiivsetele muudatustele (personali suurendamine ja tugiteenuste laialdasem pakkumine) pole õnnestunud oluliselt vähendada uute õigusrikkumiste toimepanekut erikoolist lahkunute hulgas. Erikoolist lahkunud noortest paneb 4/5 kahe aasta jooksul toime uue süüteo ja 2/5 uue kuriteo ning enamik erikoolist lahkunud õpilastest jääb põhihariduseta või omandab üksnes põhihariduse. Alaealiste komisjonide võimalused mõjutusvahendite kasutamiseks on piirkondlikult erinevad ning mõjutusvahendi kohaldamiseni kulub liiga kaua aega.

2010. aastal valminud ohvriuring³ näitas, et noortel (16-26aastastel) on enam kokkupuuteid vägivallaga ja vähem vargustega. Võrreldes eelmise ohvriuringuga 2004. aastal on vägivalla ohvriks langenud noorte osakaal veidi kasvanud, samas kokkupuuted vargustega on kaks korda vähenenud. Ohvriuringu kohaselt vägivallaohvrid enamasti ei pöördu politsei ega arsti poole – politseid teavitati 17% vägivallajuhtumitest, tervishoiutöötaja poole pöördus 30% ohvritest. Positiivseks võib pidada, et märkimisväärselt on kasvanud rahulolu politsei tegevusega vägivallajuhtumite lahendamisel.

Esmakordselt käsitles ohvriuringu üks osa kokkupuuteid paarisuhtevägivallaga ja uuringu tulemused⁴ näitasid, et vägivald paarisuhtes on levinud ja tõsine probleem. Uuring tõi välja mitmeid

¹ Livingstone, S., Haddon, L. Görzig, A., and Ólafsson, K. (2011). [Risks and safety on the internet: The perspective of European children](#). Full Findings. LSE, London: EU Kids Online.

² Riigikontroll. (2010). [Alaealiste komisjonide ja erikoolide järelaudit](#). Riigikontrolli aruanne Riigikogule, 1.12.2010. Tallinn.

³ [Kuriteoohvrite uuring 2009](#). Justiitsministeerium, 2010.

⁴ Soo, K. (2010). [Paarisuhtevägivald Eestis – levik ja tagajärjed. Lõppraport](#).

sarnasusi, aga ka erinevusi meeste ja naiste kokkupuudetes paarisuhtevägivallaga. Samuti erinevad inimesed kogetud vägivalla tõsiduse, korduvuse, vägivalla liikide arvukuse ja tagajärgede poolest. Ka paarisuhtevägivalla puhul näib, et politseisse, ohvriabisse või mõne teise spetsialisti juurde pöördutakse siis, kui vägivald paarisuhtes on kestnud pikemat aega ning toimunud juhtum on piisavalt tõsiste tagajärgedega ohvrile.

Sotsiaalse võrdõiguslikkuse monitooringust⁵ selgus, et nii naised kui mehed üldjuhul ei karda langeda oma pere- või tööelus vägivalla ohvriks. Murettekitavaks võib pidada hoiakuid partneri füüsilisse korralekutsumisse – seda pooldab 6% inimesi. Samas vägivaldsesse peretülisse sekkumine ei tundu eestimaalastele enam täieliku tabuna. Peaaegu 2/3 inimestest leiab, et pealtnägijad peaksid vägivaldse peretüli lõpetamiseks sekkuma.

Tartu Ülikooli ja HEUNI ning Varssavi Ülikooli koostöös viidi 2010. aastal läbi uuring sunniviisilise töö ja tööjõu ärakasutamise eesmärgil viljeletava inimkaubanduse leviku ja olemuse kaardistamise kohta. Uuringust⁶ selgus, et Eesti on eelkõige inimkaubanduse lähteriik, sihtriikideks on Põhjamaad, Ühendkuningriik ja Saksamaa. Taas leidis kinnitust, et eestimaalastel on kehvad teadmised inimkaubandusest, samuti ärakasutamisest, töötaja õigustest ja inimõigustest laiemalt ning et see omakorda avaldab mõju nende käitumisele võõrtöötajatena.

Kuritegevuse statistika

2010. a registreeriti 1788 alaealiste poolt toime pandud kuritegu, mis on 13% vähem kui 2009. aastal. Kõige suurema osa alaealiste kuritegudest moodustasid nii nagu ka varasematel aastatel vargused ja muud varavastased kuriteod (48%) ja vägivallateod (38%). Alaealiste vargustest on levinuimad poevargused ja enimvarastatud kaubaartikliteks alkohol, riided ja toiduained. Alaealiste kelmustest ligi 90% olid küberkelmused, neist suurem osa seotud kauba ja teenuse ostu-müügiga.

Ligi viiendik alaealiste kuritegudest pandi toime koolis, neist veidi enam kui 80% juhtudel oli tegu vägivallateoga. Ligi ¾ koolivägivallajuhtumitest toimus poiste vahel, ligi viiendik nii poiste kui tüdrukute osavõtul, tüdrukutevahelisi kaklusi registreeriti vähem (6%) ja veelgi harvem kooli, sh töötajate vastu suunatud vägivalda.⁷

Alaealiste vastu toime pandud seksuaalkuritegude arv on jäänud 2009. aastaga võrreldes samale tasemele, sealjuures on märkimisväärselt kasvanud kübervahenditega toime pandud kuritegude osakaal. See on toimunud ennekõike lapsporno valmistamise ja võimaldamise juhtumite arvu peagu kolmekordse kasvu tõttu.⁸

Politsei- ja Piirivalveameti (edaspidi PPA) andmetel registreeriti 2010. aastal võrreldes 2009. aastaga 31% vähem peretülisid, võrreldes 2008. aastaga isegi 37% vähem. Registreeritud 2304 peretulist 1636 toimus lapse osaluseta, lapse juuresolekul toimus 668 peretüli. Kõigist politseile teatatud peretülidest registreeriti kuriteona 8%. Kuriteona registreeritud juhtumitest moodustas valdava enamiku kehaline väärkohtlemine (86%), oluliselt vähem on registreeritud ähvardamist (6%) ja piinamist (6%).

⁵ [Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2009](#). Sotsiaalministeeriumi toimetised nr 1/2010.

⁶ Kask, A., Markina, A. (2011). Sunniviisilise töö ja tööjõu ärakasutamise eesmärgil viljeletav inimkaubandus Eestis. Eelnõu. Võrdlusraport kättesaadav: <http://www.heuni.fi/1290610598184>.

⁷ Tamm, K., Kereme, H. (2011). Alaealiste kuritegevus. Kogumikus. Kuritegevus Eestis 2010. Justiitsministeerium. Tallinn. Avaldamata.

⁸ Surva, L., Salla, J., Tamm, K., Leps, A. (2011). Vägivallakuritegevus. Kogumikus. Kuritegevus Eestis 2010. Justiitsministeerium. Tallinn. Avaldamata.

2010. aastal registreeriti 158 kuritegu, millest osa võivad olla inimkaubandusega seotud, otseselt inimkaubandusega oli tegu hinnanguliselt kümnendikul juhtudest. Inimkaubandusega seotud kuritegude puhul on enamasti tegu prostitutsiooni vahendamise ja ebaseaduslikult välismaalaste üle piiri toimetamise juhtumitega.⁹

2010. aastal abistasid MTÜ Eluliini ATOLL Keskus ja Ida-Virumaa Naiste Tugikeskus-Varjupaik kokku 57 inimkaubanduse ohvrit; MTÜ Living for Tomorrow inimkaubanduse nõustamistelefoni kaudu sai abi 643 inimest. Välisesindusteni jõudis 2010. aastal teave kahe inimkaubanduse juhtumi kohta, üks Hollandis ja teine Saksamaal ning mõlemast riigist toimetati üks ohver Välisministeeriumi toetusel Eestisse.

Ülevaade olulisematest arengukava hindamise näitajatest

Tabel 1. Statistilised näitajad

	2009	2010
Registreeritud tapmiste ja mõrvade arv	95	84
Registreeritud kehaliste väärkohtlemiste arv	4518	4320
Registreeritud peretüliteated	2553*	2304
Ohvriabitöötaja poole pöördunud perevägivalda ohvrite arv	1312*	1344
Ohvriabitöötaja poole pöördunud perevägivalda ohvrite osakaal ohvriabisse pöördunutest	33%*	34 %
Alaealiste poolt toime pandud kuritegude arv	2045	1788
Alaealiste kurjategijate arv	1845	1653
Alaealiste kurjategijate osakaal 100 000 elaniku kohta	138	123
Alaealiste kinnipeetavate (süüdimõistetute) arv	19	23
Alaealiste kinnipeetavate osakaal vanglapopulatsioonist	0,7%	0,9%
Alaealiste kriminaalhooldusaluste arv	348	260
Alaealiste osakaal kriminaalhooldusalustest	4%	3%
Erikooli lõpetanute poolt kuriteo toimepanemine kahe aasta jooksul pärast erikoolist lahkumist	51% ¹⁰	41% ¹¹
Inimkaubandusega seotud kuritegude arv	116	158

* - 2008. a andmed.

Tabel 2. Menetlust puudutavad näitajad

	2009	2010
Kohtueelse menetluse kestus alaealiste kuritegude puhul	3,7 kuud	2,7 kuud
Kohtumenetluse kestus alaealiste asjades	4,1 kuud	2,6 kuud
Alaealiste komisjoni suunatud noorte arv	3486	2727

2. Arengukava rakendamine ja hinnang

Järgnevalt on toodud lühiülevaade arengukava 2010. aasta tegevuste täitmise kohta. Täpsemalt on võimalik tegevuste täitmisega tutvuda aruande lisas 1.

⁹ Surva, L., Salla, J., Tamm, K., Leps, A. (2011). Vägivallakuritegevus. Kogumikus. Kuritegevus Eestis 2010. Justiitsministeerium. Tallinn. Avaldamata.

¹⁰ Rits, B. (2009). Alaealiste kuritegevuse ennetamise tulemuslikkus Eesti erikoolide näitel. Tartu Ülikool.

¹¹ Riigikontroll. (2010). Alaealiste komisjonide ja erikoolide järelaudit. Riigikontrolli aruanne Riigikogule, 1.12.2010. Tallinn.

I eesmärk: laste vastu toimepandud vägivalda vähendamine ja ennetamine

2010. a kohta võib positiivsena esile tuua samme kooli- ja internetiturvalisusega tegelemisel ning laste vastu toime pandud kuritegude menetlemisel.

Turvalise koolikeskkonna kindlustamiseks panustati peamiselt seadusandluse uuendamisele: 2010. aastal võeti vastu uued õppekavad ja uus põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (edaspidi PGS). Uued õppekavad sõnastavad täpsed nõuded nii vaimsele kui füüsilisele õppekeskkonnale ja PGS seab koolidele kohustuse tagada turvaline koolikeskkond. Lisaks tegeleti aktiivselt koolidele suunatud turvalisuse teemaliste tugimaterjalide koostamisega, nt valmis juhend hädaolukorra (äkrünnaku) lahendamiseks ja alustati juhenditega õpilaste füüsilise ja vaimse turvalisuse tagamiseks koolis.

2010. aasta sügisel liitus Eesti Lastekaitse Liidu eestvedamisel Euroopa Komisjoni programmiga „Turvalisem internet“ (*Safer Internet*). Tegu on kolm aastat kestva projektiga, mille eesmärk on toetada laste ja lapsevanemate turvalist internetikasutust ja takistada ebaseaduslike materjalide levikut arvutivõrgus.

Seksuaalkuritegude ennetamiseks tegeleti seksuaalkurjategijate ravisüsteemi ettevalmistamisega: Euroopa Sotsiaalfondi vahendite toel tellis Sotsiaalministeerium psühhiaatritelt jt erialaekspertidelt ravijuhise koostamise ja Justiitsministeerium korraldas ekspertidele koolitusi läbi lühiajaliste stažeerimiste välisriikides.

Kriminaalmenetluse poolelt on oluline välja tuua lastekaitseteenistuste loomine kõikides prefektuurides ja PPA poolt laste kohtlemise juhendi kaasajastamine. Samuti jõudis 2011. a jaanuaris lõpule kriminaalmenetluse seadustiku muudatusettepanekute menetlemine Riigikogus, millega muuhulgas täpsustati alaealise tunnistajana ülekuulamist (spetsialistide kaasamine ja ülekuulamise erisused kohtumenetluses) – vastavad muudatused jõustuvad sügisel 2011.

II eesmärk: alaealiste vägivalda ja õigusrikkumiste vähendamine ja ennetamine

2010. aasta olulisemateks märksõnadeks alaealistega seotud kuritegude ennetamisel on varase märkamise pilootprojekti käivitamine KOV-ides ja koolikorralduslike meetmetega seonduvad ümberkorraldused tulenevalt uuest PGS-ist ning alaealiste seotud kuritegude kiire menetlemine kriminaaljustiitsüsteemis.

Uus PGS käsitleb varasemast oluliselt täpsemalt koolikohustuse temaatikat, nt defineeritud on koolikohustuse mittetäitmine, täpsustatud erinevate osapoolte – lapse, lapsevanema, kooli, KOVi kohustused seoses koolikohustuse täitmise tagamisega. Täpsustatud on ka kooli rolli seoses varase märkamise ja õpilase toetamisega (nt õpilase hariduslike erivajaduste välja selgitamine ja toetamine, koolidele on uueks kohustuslikuks tugiteenuseks sotsiaalpedagoogi teenuse osutamine jne) ning antud pedagoogidele õigused rakendada õpilaste käitumise suunamiseks mõjutusmeetmeid.

2010. aastal viidi varase märkamise projekt läbi kuues kohalikus omavalitsuses (Rapla, Lihula, Kose, Jõhvi, Tapa, Viljandi), kus selgitati välja nende kogemused kuriteoennetuse läbiviimisel ja alustati kohalike kuriteoennetuslike tegevuskavade ja koostöölepete väljatöötamisega. Projekti käigus valmis ka [veebijuhis](#).

2010. aastal alaealiste kriminaalasjade menetlusaeg jätkuvalt lühenes ja kestis võrreldes 2009. aastaga ühe kuu võrra vähem ning menetluskiiruse piirkondlikud erinevused on peaaegu kadunud. 2010. aastal analüüsis ka Haridus- ja Teadusministeerium esimest korda seda, kui kiiresti töötavad alaealiste komisjonid – kui seaduse järgi on komisjonil selleks 30 päeva, siis viimaste aastate keskmine näitaja on 45 päeva.

III eesmärk: perevägivald vähendamine ja ennetamine

2010. aastal olid olulisemad perevägivald vähendamise meetmed seotud uuringutega ja perevägivald probleemide käsitlemiseks mõeldud juhendmaterjalite koostamisega.

Lisaks 2009. a ohvriuuringu põhjal läbi viidud paarisuhtevägivaldaga kokkupuutumise analüüsile (vt ka eespool lk 2)¹² alustas 2010. a Tartu Ülikool koostöös Justiitsministeeriumiga perevägivald ulatust ja riske kaardistava uuringuga. Selle eesmärgiks on saada ülevaade riskidest, mis soodustavad perevägivald levikut, kaardistada selle ulatus Eestis ning saadud tulemuste alusel töötada välja praktiline juhend riskide hindamiseks, perevägivald all kannatavate perede abistamiseks ning perevägivald ennetamiseks.

PPA-s töötati välja juhend lähisuhtevägivald juhtumitele reageerimiseks, mis käsitleb muuhulgas politsei tegevusi lähenemiskeelu puhul, samuti koostööküsimusi kohaliku omavalitsusega lähisuhtevägivald juhtumites. Parem reageerimine perevägivald juhtumitele tõhustab politseitööd, tõstab nende usaldust ohvrite silmis ja suurendab nende ohvrite hulka, kes julgevad abi saamiseks politsei poole pöörduda.

Aastatel 2008-2010 toimunud rahvusvahelise HEVI projekti põhjal on valminud lähisuhtevägivald teema õpetamiseks [käsiraamat](#), mis koos lisamaterjaliga on kättesaadavad nii Sotsiaalministeeriumi koduleheküljel kui Justiitsministeeriumi hallatava kuriteoennetuse koduleheküljel. Materjalide põhjal on võimalik vägivallateemat õpetada erinevatele sihtrühmadele, juba praegu toimub nende põhjal õppetöö Tallinna ja Tartu Tervishoiu kõrgkoolides.

2010. aasta lõpus viidi läbi soopõhise vägivald ennetamiseks kaks enesejõustamise pilootkoolitust 13-17aastastele tüdrukutele, kus osales kokku 95 tüdrukut. Et koolituse tagasiside oli positiivne ning koolitusjärgne analüüs lubab arvata, et tüdrukute hoiakud nii enda kui ümbritseva suhtes muutusid, siis nähakse vajadust taoliste koolituste korraldamises laiemale sihtgrupile.

Sotsiaalministeerium täiendas 2010. a hoolekandeesutuste aruande tabelit, mille alusel on võimalik hakata koguma täpsemaid andmeid naiste varjupaikadelt alates 2011, sh nõustamise viiside ja puudega isikute vägivallakogemuste kohta. Parem statistika on aluseks sellele, et kujundada teenuseid ja poliitika vastavalt ohvrite vajadustele. Perevägivald ohvritele teenuste pakkumisega on seotud ka naistevarjupaigad, kellele Hasartmängumaksu Nõukogu kaudu eraldati 2011. a tegevusteks kokku 201 319 eurot.

Samuti on tehtud ettepanekud kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) muutmiseks, et võimaldada lähenemiskeelu rikkumisi efektiivsemalt tõendada ning osaletud aktiivselt Euroopa Parlamendi ja Nõukogu lähenemiskeelu direktiivi ettevalmistamises. 2010. a viidi Justiitsministeeriumis läbi ka lepitusmenetluse analüüs¹³.

IV eesmärk: inimkaubanduse vähendamine ja ennetamine

2010. aastal on inimkaubanduse valdkonnas panustatud sunniviisilise töö ja tööjõu ärakasutamise eesmärgil viljeletava inimkaubanduse olukorra kaardistamisele, inimkaubandusega kokku puutuvate spetsialistide koolitamisele, alustati saatjata ja kaubitsetud laste eestkostete küsimuste lahendamise ja inimkaubanduse juhtumite (eelkõige piiriüleste) menetlemisel on mitmel juhul loodud riikidevahelisi uurimisrühmi.

¹² Soo, K. (2010) uuringuraportis „Paarisuhtevägivald Eestis – levik ja tagajärjed“.

¹³ Vt:

<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=52673/Lepitusmenetluse+rakendamine.+Justiitsministeerium%2C+kriminaalpolitiika+osakond%2C+2010.pdf>

2010. aastal alustati mitmete inimkaubanduse teemat puudutavate õigusloomealaste muudatustega nii Eestis kui Euroopas. Näiteks hakati välja töötama karistusseadustiku muutmise ettepanekuid, muuhulgas sõnastati inimkaubanduse kuriteokosseis; eelnõu on plaanis Vabariigi Valitsusele esitada 2011. aasta esimesel poolaastal. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja selle vastast võitlust ning ohvrite kaitset ja millega tunnistatakse kehtetuks raamotsus 2002/629/JSK, läbis 14.12.2010. aastal edukalt esimese lugemise Euroopa Parlamendis ning ootab JHA Nõukogu poolt vastuvõtmist.

Ohvrite abistamise juures on tähtsal kohal inimkaubanduse ohvrite tuvastamise ja abistamise juhendi tõlkimine vene keelde, kuna paljud kannatanute ja kurjategijatega töötavad spetsialistid eri ametkondadest ja MTÜdest räägivad emakeelena vene keelt.

2010. aastal jätkati spetsialistide koolitamisega inimkaubanduse teemal ning koolituste kaudu on paranenud spetsialistide võimekus inimkaubanduse ohvrit tuvastada ning abi osutada.

2010. aastal alustas Sotsiaalministeerium koostöös MTÜga Omapäi saatjata ja kaubitsetud laste eestkosteüsteemi väljatöötamisega: kaardistatakse hetkeolukord, koostatakse ka detailsem eestkostja ameti profiili ja ülesannete kirjeldus, otsitakse ja koondatakse potentsiaalsed eestkostjad ning valmistatakse ette koolitusmaterjalid.

Illegaalide ebaseadusliku üle Eesti Vabariigi piiride toimetamise puhul on riikidevaheliste uurimisrühmade koostöö tulemusel suudetud tabada mõned kuritegelikud grupid ja seaduse vastaselt käitunud isikud on süüdi mõistetud. Samas on probleem jätkuvalt üleval ja registreeritud kuritegevuse näitajad illegaalide ebaseadusliku üle piiride toimetamise kohta ei ole 2010. aastal langenud. Politseil on välisriikidega suhtlemisel aktuaalseks teemaks osutunud Eesti naiste fiktiivabielud teistest riikidest meestega (nt Holland, Suurbritannia, Šotimaa, Türgi ja Küpros).

3. Arengukava olulisemad tegevused 2011. aastal

Laste vastu toimepandud vägivalda ennetamisel on 2011. a üheks oluliseks tegevussuunaks laste vastu toimepandud seksuaalkuritegude ennetamine. Selleks analüüsitakse lastega töötamisega seotud piiranguid, arendatakse seksuaalkurjategijate kohtlemisvõimalusi ning töötatakse spetsialistidele välja juhend, kuidas lapse väärkohtlemisjuhtumites tegutseda. Siinkohal tuleb negatiivseks pidada, et lisavahendite puudumise tõttu lükkuvad aasta võrra edasi arengukavas toodud tegevused lasteasutustes vägivalda tõkestamiseks.

Alaealiste õigusrikkumiste ja vägivalda vähendamise puhul on 2011.a üheks suuremaks sammuks alaealise mõjutusvahendite seaduse muutmise käivitamine, samuti KOVide varase märkamise projekti laiendamine ning vanglast vabanenutele tugisikute süsteemi katsetamine.

Perevägivalda puhul on olulised ohvrite ja vägivallatsejatega kokkupuutuvate spetsialistide koolitamine ning vägivallatsejate jaoks rehabilitatsiooniprogrammide väljatöötamine ja rakendamine. Samuti jätkuvad analüüsitegevused perevägivalda probleemistiku mõistmiseks ning ohvrite paremaks abistamiseks.

2011. aastast käivitub ühtse vormi alusel inimkaubanduse ohvrite kohta andmete kogumine ning valitsusele esitatakse karistusseadustiku muudatuse ettepanekud inimkaubanduse kuriteokosseisu kohta. Tööorjuse teemal on plaanis korraldada üle-eestilisi laiemale elanikkonnale suunatud teavitustegevusi tutvustamiseks turvalisi meetodeid välismaale tööle minemisel ja olulisel kohal on jätkutegevusena saatjata ning kaubitsetud lastele eestkosteüsteemi väljatöötamine.

4. Arengukava koordineerimine ja maksumus

Arengukava täitjate omavahelise koostöö ja infovahetuse parandamiseks toimusid 2010. aastal perevägivalda, inimkaubanduse ja kuriteoennetuse võrgustike kohtumised. Edaspidi on plaanis nende võrgustikega jätkata ja alustada tööd ka lastevastase vägivalda vähendamise võrgustikuga.

Arengukava täitmise esialgseid tulemusi arutati arengukava tegevusi rakendavate organisatsioonide vahel nii 2010. aasta detsembris kui ka 2011. a veebruaris.

Arengukava täitmiseks kulus 2010. aastal lisaks ministeeriumide ja nende valitsemisala asutuste tegevuskuludele hinnanguliselt ligi 8,4 miljonit krooni (537 287 eurot).

Tabel 3. Arengukava elluviimise kulud 2010. aastal

Meetme kogukulu eesmärkide kaupa	Kulu kroonides (eurodes)
Laste vastu toimepandud vägivalda vähendamine ja ennetamine	4 276 711 EEK (273 332 EUR)
Alaealiste vägivalda ja õigusrikkumiste vähendamine ja ennetamine	209 120 EEK (13 365 EUR)
Perevägivalda vähendamine ja ennetamine	1 468 890 EEK (93 879 EUR)
Inimkaubanduse tõkestamine ja ennetamine	2 451 993 EEK (156 711 EUR)

Lisa 1. Vägivalla vähendamise arengukava rakendusplaani täitmine 2010. aastal

EESMÄRK I	LASTE VASTU TOIMEPANDUD VÄGIVALLA VÄHENDAMINE JA ENNETAMINE				
1. meede	Koolikiusamise tõkestamine				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutaja	Lisakulu	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2010. a
"Turvalise kooli" programmi täiendamine ja elluviimine	Programm on täiendatud ja vastavalt tegevuskavale ellu viidud.	2011	HTM	Programmi eelarve	<p>2010. a keskendus HTM positiivse koolikeskkonna kindlustamisele peamiselt seadusandluse uuendamise kaudu – vastu võeti uued riiklikud õppekavad ja uus põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (PGS). Uute õppekavade senisest väärtuspõhisem lähenemine, kujundava hindamise rõhutamine jms on oluliseks meetmeks vägivaldsete koolisuhete ennetamisel. Uutes õppekavades sõnastatakse senisest täpsemalt nõuded nii vaimsele kui füüsilisele õppekeskkonnale, mis tuleb koolis osapoolte koostöös luua.</p> <p>PGS-is on senisest oluliselt enam välja toodud turvalise koolikeskkonna kindlustamine - seda kajastavad § 44 "Vaimse ja füüsilise turvalisuse tagamine koolis", § 45 "Hädaolukorra lahendamine koolis" ja § 58 "Tugi- ja mõjutusmeetmete rakendamine õpilase suhtes".</p> <p>Esmakordselt sätestatakse seadusega pedagoogide õigused rakendada mõjutusmeetmeid õpilaste käitumise suunamisel, tuues välja loetelu võimalikest meetmetest. Ühelt poolt toetatakse sellega õpetajate autoriteeti ning sõnastatakse selgemini nende õigused õpilaste käitumise suunamisel, teiselt poolt sõnastatakse selgelt, et kasutatavad meetmed peavad olema põhjendatud, asjakohased ja proportsionaalsed, suunates sellega meetmete rakendamise protsessi.</p> <p>Uus PGS rõhutab senisest enam demokraatliku koolikorralduse olulisust läbi õpilasesinduse ja kooli hoolekogu funktsioonide suurendamise, mis aitab kindlustada, et õpilased kasvaksid täisväärtuslike ühiskonnaliikmetena täiskasvanute kõrval.</p> <p>2010. a koostati ning võeti vastu uus määrus "Koolitöötajate miinimumkoosseis", mis PGS-ile tuginedes sätestab kohustuslikuna täiesti uue kohustusliku tugiteenusena</p>

					<p>sotsiaalpedagoogi teenuse osutamise.</p> <p>2010. a alguses valmis HTM, Politsei- ja Piirivalveameti (siis Politseiamet), Päästeameti, TÜ ja Rocca al Mare Kooli koostöös juhendmaterjal "Kooli tegevus äkkrünnaku korral" ning viidi läbi piirkondlikud seminarid selle tutvustamiseks. 2010. a jätkus Rocca al Mare Kooli juhitava projekti elluviimine, mille raames valmivad tugimaterjalid PGS § 45 rakendamise toetamiseks. 2010. a moodustas haridus- ja teadusminister töörühma, kuhu kuuluvad paljude üleriigiliste ühenduste, valdkonnaga tegelevate organisatsioonide ja asutuste esindajad. Töörühma ülesandeks on koostada juhendmaterjalid koolidele PGS § 44 ja § 58 rakendamise toetamiseks. Töörühma töö lõpeb 2011. aastal.</p> <p>2010. a jätkus Eesti riigi ja ESF toel rahastatud riikliku programmi "Õppenõustamissüsteemi arendamine" elluviimine, mille raames on loodud kõikidesse maakondadesse õppenõustamiskeskused II taseme nõustamisteenuse osutamiseks. Positiivsete koolisuhete loomisel ja hoidmisel on eeskätt oluline tugi ja nõustamine pedagoogidele, lastevanematele ja tugispetsialistidele.</p>
3. meede	Laste kaitse interneti vahendusel toimepandud vägivalda eest				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutaja	Lisakulu	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2010. a
3.1. Internetiturvalisuse programmi elluviimine	1) Teavitustegevused lastele, vanematele jt on läbi viidud ning iga aasta korraldatud internetiturvalisuse päev*.	2012	LKL (Tiigrihüppe SA)	946 312 EEK (so on projekti kogukulu 5 partneri kohta)	2010. a oktoober–detsember koostati koolitusmaterjalid internetiturvalisuse teemaliste õpitubade läbiviimiseks õpilastele ning interaktiivseteks seminarideks õpetajatele ja lapsevanematele; konkursi teel valiti 9 koolitajat, kes said koolituse, kuidas töötubasid ning loenguid läbi viia; kuulutati välja õpilastööde temaatiline konkurss vanemale kooliastmele. 2010. a loodi projekti veebileht www.targaltinternetis.ee , mis pakub lastele ja noortele, õpetajatele ning lapsevanematele interneti hea ja turvalise kasutuse alast infot ning koondab teemakohaseid õppematerjale.

	2) Telefonipõhine nõustamisvõimalus on noortele (<i>helpline</i>) loodud*.	2012	SoM		2010. a november – detsember arendati nii telefonipõhise nõustamistelefoni tehnilisi lahendusi kui ka koolitati töötajaid, et käivitada „helpline“ alates 01.03.2011. Telefoniliini eesmärgiks on pakkuda senisest tõhusamat infot ja tagada abi kättesaadavus interneti turvalise kasutamise kohta lastele ja lapsevanematele.
	3) Veebipõhine teavitusliin ebaseadusliku sisuga veebilehtedest politsei teavitamiseks (<i>hotline</i>) on loodud*.	2012	LKL		Loodi vihjeliini veebikeskkond www.vihjeliin.ee , mis alates jaanuarist 2011 võimaldab internetikasutajal anda teada veebikeskkondadest, mis sisaldavad ebaseaduslikku, eelkõige laste seksuaalset ärakasutamist esitavat materjali; koostöös PPA ja Põhjaringkonna prokuratuuri esindajaga koostati juhised vihjeliinile tulnud teadete käitlemiseks.
	4) Loodud on noortefoorum, et suurendada noorte osalust internetiriskidega seotud diskussioonides*.	2012	LKL		12.-13. 11.2010 toimus projekti „Targalt internetis – EE SIC“ noorteseminar, kus osales 40 õpilast 10 üldhariduskoolist Eesti eri paigust. Seminaril said noored koolitust, kuidas interneti turvalise kasutamise alaseid õpitubasid noorematele õpilastele läbi viia. Samuti valisid õpilased endi seast 14 esindajat projekti noortepaneeli. Ajavahemikus jaanuar 2011 -aprill 2012 toimub 5 noortepaneeli seminarikohtumist.
4. meede	Laste parem kaitse seksuaalkuritegude eest				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutaja	Lisakulu	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2010. a
4.3. Ravisüsteemi loomine täiskasvanud ja alaealistele seksuaalkurjategijatele	1) Ravijuhis koostatud ja kinnitatud.	2011	SoM	ESF toetus, SoM omaosalus 9 388 EEK	ESF toel tellis Sotsiaalministeerium erialaseltsidelt seksuaalkurjategijate ravijuhise, mis peaks valmima 2011. a I kvartalis.
	2) Ravi võimaldav eelnõu VV-sse esitatud.	2010	JuM		Seoses ravijuhise valmimisega 2011.a lükkus tegevus 2011. aastasse.
	4) Erialaspetsialistid on ravi kohaldamiseks koolitatud.	jooksvalt	JuM koostöös SoM, RP, PPA ja erialaseltsid	473 593 EEK	2010. a viidi ESF toel ellu erialaspetsialistide lühiajalised koolitused õppevisiitide näol, tutvuti Taani, Inglismaa, Norra, Soome ja Rootsi kogemustega ning osaleti rahvusvahelisel seksuaalkurjategijate raviassotsiatsiooni (IATSO) konverentsil.

5. meede		Vägivallakuritegude ohvriks langenud laste abistamisvõimaluste arendamine			
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutaja	Lisakulu	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2010. a
5.2. Lasteabitelefoni teenuse pakkumine	Telefoniteenuse pakkumiseks leping sõlmitud*.	2010-2014	SoM	2 680 000 EEK	Lasteabitelefonil 116 111 ning veebilehel www.lasteabi.ee saavad nii lapsed kui täiskasvanud teavitada avivajavast lapsest ning küsida infot ja nõu lapsi puudutavates küsimustes. 2011. a teenindati 3171 kõnet. 2010. a lõpus viidi läbi uus hange, mille tulemusena sõlmiti leping lasteabitelefoni 116111 ja kadunud laste telefoni 116000 teenuse osutamiseks aastatel 2011-2013.
6. meede		Laste vastu toimepandud vägivaldajuhtumite uurimise tõhustamine			
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutaja	Lisakulu	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2010. a
6.1. Prefektuurides laste väärkohtlemise juhtumitele spetsialiseerunud lastekaitse-teenistuste loomine	Igas prefektuuris on lastekaitseteenistus loodud.	2011	SiM (PPA)	PPA tegevuskulu	2010. a alguses loodi kõikides prefektuurides lastekaitse teenistused, et tagada parem alaealiste vastu toime pandud raskete kuritegude menetlemine. Teenistustes töötab 2011.a alguse seisuga 15 spetsialisti (7 Tallinnas, 4 Tartus, 1 Pärnus, 1 Jõhvis, 1 Rakveres ja 1 Narvas).
6.3. Lapsohvritega isikuvastastes kuritegudes menetlustähtaegade seiramine	1) Menetlustähtaegade ülevaated on iga-aastaselt koostatud.	2010-2014	JuM	JuM tegevuskulu	Lapsohvritega isikuvastastes kuritegude menetlustähtaegade seirega alustab JuM 2011. aastal.
	2) Kohtueelsetest menetlustähtaegadest kinnipidamine tagatud.	2010-2014	RP	RP tegevuskulu	
6.5. Alaealistega tegelevate süüteo- menetlejate regulaarne koolitamine	1) Prefektuurides lastekaitseteenistuste töötajatele on koolitused läbi viidud.	2014	SiM (PPA)	167 418 EEK	Toimunud on üks ümarlaud, lisaks on osaletud mitmel rahvusvahelisel koolitusel, mille tulemusena on paranenud menetlejate professionaalsed oskused, sh võimekus lapspornograafiaga seotud juhtumite lahendamiseks ja rahvusvaheline koostöö.
6.6. Laste kohtlemise juhendi uuendamine ja erinevate meetodiliste materjalide ettevalmistamine lastega seotud süüteomenetluslike toimingute (sh ülekuulamise) läbiviimiseks	Juhend koostatud ja PPA peadirektori poolt kinnitatud	2012	SiM (PPA)	PPA tegevuskulu	Juhend koostatud ja kinnitatud peadirektori 15.06.2010. a käskkirjaga nr 265. Käskkirja uuendamisega on juhis viidud vastavusse politsei ja piirivalve seadusega, samuti lisatud saatjata alaealise ja varjupaiga taotleja teemad.

EESMÄRK II	ALAEALISTE VÄGIVALLA JA ÕIGUSRIKKUMISTE VÄHENDAMINE JA ENNETAMINE				
7. meede	Kogukonnapõhine ja perekesne riskilaste abistamine ja toetamine				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Lisakulu	Selgitused
7.1. KOVides varase märkamise ja sekkumise mudeli väljatöötamine ja rakendamine	1) Varase märkamise ja sekkumise mudelit on katsetatud vähemalt 6 KOVis	2010	UNICEF Eesti Fond/JuM, HTM, SoM	HTM HMN: 133 920 EEK; SOM HMN: 75 200 EEK;	<p>Pilootprojekti I etapi tegevused viidi läbi perioodil november 2009 – märts 2010. Neid rahastati 21.09.09. a HMN otsusega nr 1, millega eraldati UNICEF-ile taotluse nr 10295 alusel 73 920 krooni. I etapi jooksul toimus pilootprojekti tutvustus ja arutelu Kuriteoennetuse Nõukogus (KEN) ning laste- ja noortesõbralike linnade esindajate ümarlinal Rakveres, esmased kohtumised ja neile järgnevad analüüsiseminarid kohtadel KOV-ide (Jõhvi, Kose, Lihula, Rapla, Tapa ja Viljandi) ja MTÜ-de esindajatega ning ekspertrühma kohtumine.</p> <p>Pilootprojekti II etapi tegevused viidi läbi vahemikus aprill – oktoober 2010. Tegevusi rahastati 19.04.2010.a HMN otsusega nr 3, s.t UNICEF-ile eraldati taotluse nr 2037 alusel täiendavalt 60 000 krooni Haridus- ja Teadusministeeriumilt ja 75 200 krooni Sotsiaalministeeriumilt. II etapi jooksul toimusid läbirääkimised katusorganisatsioonidega, analüüsi hetkeolukorra kaardistust, koostati koostöös ekspertgrupiga juhendmaterjal, korraldati ekspertrühma teine kohtumine, seminarid KOV-idele ja noortelt noortele. Juunis koostasid kõik KOV-id oma varase märkamise ja sekkumise alase tegevuskava. Lisaks tegevuskavadele algatati KOV-idega arutelu kohalike koostöökokkulepete sõlmimise osas, neile saadeti näidislinguvorm (vallas või linnas kasutamiseks). Toimusid jätkukohtumised juhendmaterjali testimises osalenud KOV-idega ning infoseminarid juhise tutvustamiseks. KEN-ile tutvustati projekti tulemusi 16.11.2010. a istungil.</p>
	3) Mudeli rakendamiseks on KOVidele käsiraamat välja töötatud.	2010	JuM		<p>Juhis on valminud, vt http://www.kuriteoennetus.ee/markajahooli. Juhises on kirjeldatud varase märkamise ja sekkumise põhimõtteid ja rakendumist, sh samme ennetustöö kavakindlamaks elluviimiseks (nt tegevusplaani koostamine ja rakendamine) ja võimalikke lahenduskaike, millest on abi juhtumitöö korraldamisel.</p>

7.4. KOVides tugiisikute süsteemi rakendamine alaealistele ja noortele vanglast vabanenutele	1) Tugiisikute süsteemi on katsetatud vähemalt 6 KOVis.	2010	JuM		Tugiisikute projekti käivitamiseks sõlmiti 2010. a koostööleping Kirikute Nõukoguga ja alustati ettevalmistustega projekti-taotluste koostamiseks.
8. meede	Noorte alkoholitarbimise vähendamine				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Lisakulu	Selgitused
8.1. Alkoholi kahjulikku mõju käsitlevate ennetustegevuste läbiviimine.	Ennetustegevused koolides toimunud.	2010-2014	SiM (PPA)		2010. aastal viidi õppeasutustes politsei poolt läbi 3273 avalikku esinemist süüteoennetuslikel teemadel. 2010. a viis või osales politsei kokku 72 projektis alaealiste õigusrikkumiste ennetamiseks ja 17 sõltuvusainete teemalises projektis.
8.2. Alaealistele alkoholimüügi keelu tõhusamate kontrollimeetmete väljatöötamine	Kontrollimeetmed välja töötatud ja keelu täitmise üle järelevalve rakendatud.	2014	SiM (PPA)		PPA on 2011. a tegevuskavva sisse viinud indikaatorid alaealistele alkoholi kättesaadavuse (müümine-ostmine) raskendamiseks tehtava töö mõõtmiseks. Täiendavate meetmete väljatöötamine jätkub 2011 – 2012.
8.4. Noortele alkoholi-probleemidega süüdimõistetutele alkoholi kahjulikku mõju ja joobes juhtimisest tulenevaid ohte käsitlevate koolituste korraldamine	Kriminaalhoolduses on joobes juhtimise eest süüdimõistetud noored suunatud liiklusohutusprogrammi.	2010-2014	JuM		Programmi suunamine toimub vastavalt riskihindamise tulemusena koostatud individuaalsetele täitmiskavadele.
9. meede	Alaealiste õigusrikkumistele tõhusam reageerimine				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Lisakulu	Selgitused
9.1. Noorte probleemkäitumise ennetamiseks noorte toimetuleku toetamise tegevuskava rakendamine	Programm on vastavalt tegevuskavale ellu viidud.	2011	HTM		1.09.2010 jõustus uus PGS, mis sätestab varase märkamise, õpilase toetamise temaatika, samuti puudumiste ja õppetööst osavõtuga seonduva ning määratleb koolikohustuse mittetäitmise mõiste. Täpsustatud on koolikohustusliku õpilase õppes puudumisest teavitamise regulatsiooni ja erinevate osapoolte kohustusi koolikohustuse täitmise tagamisel

				<p>(lapsevanem, kool, kohalik omavalitsus), täpsustatud meetmeid, mida kool ja KOV võivad rakendada koolikohustuse mittemäitmisel. Täpsustatud on erivajadustega laste klasside ja rühmade liike ning klassi täituvuse piirnorme.</p> <p>Varase märkamise ja sekkumise projekti käivitamiseks viidi läbi ennetustegevuse kogemuse kaardistamine kohalikes omavalitsustes (vt täpsemalt p 7.1).</p> <p>Kõigis maakondades ja Tallinna linnas on loodud ja edukalt toimivad õppenõustamiskeskused. Lisaks on loodud veel 2 üleriigilist nõustamiskeskust kuulmis-, kõne- ja nägemispuuetega lastele.</p> <p>Alaealiste komisjonide töö kaasajastamise eesmärgil on valminud erikooli suunamise kohtupraktika (JuM), alaealiste komisjonide menetluskiiruse (ENTK) ning alaealiste komisjonide koosseisu (ENTK) analüüs. Samuti on koostatud kurikaldumuslike noorte kohtlemise poliitika taustaanalüüs. Käivitatud on EHISe alaealiste komisjonide mooduli arendamine komisjonide sekretäride igapäevaseks elektrooniliseks töökeskkonnaks. See toimub koostöös HTMi, ENTK ja alaealiste komisjonide sekretäridega.</p> <p>Alaealise mõjutusvahendite kättesaadavuse suurendamiseks ja mõjutusvahendite kohaldamise praktika ühtlustamise eesmärgil on ette valmistatud alaealiste komisjonide ja kohaliku tasandi noorsootöösutuste (peamiselt avatud noortekeskuste) piirkondlikud ühised kohtumised eesmärgiga kaasata noorsootöösutusi erinoorsootöö korraldamisse, laiendada mõjutusvahendi pakkujate ringi ja mitmekesistada mõjutusvahendeid.</p> <p>Toimunud on mitmeid koolitusi potentsiaalsetele alaealiste komisjonide koostööpartneritele ning rahvusvaheline konverents, tutvustamaks häid praktikaid Eestis ja mujal. Loodud on alaealiste komisjonide tegevust ja arenguid koordineeriv kogu ja koostamisel uuendatud alaealiste komisjonide käsiraamat.</p>
9.2. Alaealiste komisjonides menetlustähtaegade regulaarne seiramine	Menetlustähtaegade ülevaated igal aastal koostatud.	jooksvalt	HTM	2010. a viis HTM esimest korda läbi analüüsi alaealiste komisjonide menetluskiiruse kohta. Kui alaealise mõjutusvahendite seaduse järgi on komisjonil selleks aega 30 päeva, siis viimastel aastate keskmine näitaja on 45 päeva.

9.3. Alaealiste komisjonide praktika hindamine	Analüüs valminud ja avalikustatud.	2010	HTM/JuM		Alaealiste komisjonide töö kaasajastamise eesmärgil on valminud erikooli suunamise kohtupraktika (JuM), alaealiste komisjonide menetluskiiruse (HTM) ning alaealiste komisjonide koosseisu (ENTK) analüüs. Samuti on HTM-is koostatud kurikalduvuslike noorte kohtlemise poliitika taustanalüüs.
9.4. Alaealiste komisjonide andmebaasi arendamine	1) Andmebaasi arendamisvajaduste kohta lähteülesanne koostatud.	2011	HTM		Käivitatud on EHISE alaealiste komisjonide mooduli arendamine komisjonide sekretärade igapäevaseks elektrooniliseks töökeskkonnaks. See toimub koostöös HTMi, ENTK ja alaealiste komisjonide sekretäridega.
9.7. Alaealiste kurjategijatega seotud kriminaalasjades menetlustähtaegade seiramine	1) Menetlustähtaegade ülevaated igal aastal koostatud.	2010-2014	JuM		Koostatud on menetlustähtaegade ülevaated 2010 I pa ja 2010 II pa kohta.
	2) Menetlustähtaegadest kinnipidamine tagatud (vähem kui 4 kuuga kohtueelselt menetletud alaealiste kriminaalasjade arv igaaastaga suurenenud).	2010-2014	RP		2010. aastal kestis alaealiste kriminaalasjade kohtueelne menetlus 2,7 kuud ja on seega üle kahe korra kiirem kui 2008. a. Ühtlustunud on menetluskiiruse piirkondlikud erinevused.
EESMÄRK III	PEREVÄGIVALLA (SH NAISTEVASTASE VÄGIVALLA) VÄHENDAMINE JA ENNETAMINE				
10. meede	Perevägivallaalane ennetustöö				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Lisakulu	Selgitused
10.1. Õigusteadlikkuse suurendamine ning perevägivallaalane teavitamine	2) "Tark mees taskus" on perevägivallaalase infoga uuendatud.	2010	JuM		Perevägivallaalane info on uuendatud Justiitsministeeriumi veebis www.kuriteoennetus.ee/35927 .
	3) SoM, PPA kodulehed perevägivallaalase infoga uuendatud.	2010-2014	SoM, PPA		SoM kodulehte on täiendatud 2008-2010 toimunud rahvusvahelise HEVI projekti infoga ning lähisuhtevägivalla teema õpetamiseks valminud käsiraamat ja lisamaterjal on kättesaadavad nii SoM kui kuriteoennetuse koduleheküljelt (www.kuriteoennetus.ee). Materjalide põhjal on võimalik vägivallateemat õpetada erinevatele sihtrühmadele, juba praegu jätkub õpetamine Tallinna ja Tartu Tervishoiu kõrgkoolides. PPA uuendatud kodulehel on nõuannete rubriigis eraldi leht lähisuhtevägivalla kohta (http://www.politsei.ee/et/nouanded/lahisuhtevagivald/), kust leiab infot lähisuhtevägivalla olemuse, võimalike rakendatavate meetmete ja abi saamise võimaluste kohta. Eraldi lehena on välja

					toodud politsei tegevuse üldpõhimõtted lähisuhtevägivalla juhtumite lahendamisel (http://www.politsei.ee/et/nouanded/lahisuhtevagivald/politsei-tegevuspohimotted.dot)
	4) Noorte teavitamis- ja nõustamiskeskuste kodulehed peresuhetealase infoga (sh abisaamise võimaluste kohta) on uuendatud.	2010-2014	HTM		Noorte teavitamis- ja nõustamiskeskuste kodulehti täiendatakse peresuhetealase infoga 2011. aastal.
	5) Naiste varjupaikade kodulehed on perevägivalla-alase infoga uuendatud; samuti on kajastatud laiemalt naistevastase vägivalla teematikat.	2010-2014	Kodanikeühendused		Naiste varjupaikade kodulehti uuendatakse jooksvalt.
10.2. Riskirühmade perevägivallaalane teavitamine	Tüdrukute enesejõustamise pilootkoolitus on läbi viidud.	2010	SoM	97 797 EEK	Novembris-detsembris viidi Randveres ja Raplamaal läbi soopõhise vägivalla ennetamiseks kaks 4-päevast enesejõustamise pilootkoolitust 13-17-aastastele eesti ja vene keelt kõnelevatele tüdrukutele. Kokku osales 95 tüdrukut. Koolituse tagasiside oli positiivne, peale koolitust tehtud analüüsi põhjal selgus, et hoiakud veidi muutusid, seetõttu loodame taolisi koolitusi korrata.
11. meede	Perevägivalla ohvrite abistamisvõimaluste arendamine				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Lisakulu	Selgitused
11.1. Perevägivalla ulatuse ja olemuse regulaarne kaardistamine.	1) Ohvriuuringu paarisuhtevägivalla moodul analüüsitud ja avalikustatud	2010	SoM	35 000 EEK	Uuringu raportit „ Paarisuhtevägivald Eestis – levik ja tagajärjed “ on tutvustatud kuriteoennetuse nõukogus, 1.11.2010 toimunud naistevastase vägivalla teemalisel seminaril Tartus. Raport on leitav SoM kodulehelt http://www.sm.ee/meie/uuringud-ja-analuusid/sotsiaalvaldkond.html . Uuringu tulemusel on veidi selgem paarisuhtevägivalla olemus ja uuringu põhjal leidsime ka probleeme, millega edasi tegeleda, nt ohvrite teadlikkus abivõimalustest osutus väga madalaks, samuti ilmnis, et vaja on enam julgustada ohvreid üldse abi küsima (järelkult on vajalik senisest aktiivsem teavitustegevus)
	2) Perevägivalla riskide kaardistamise uuring tehtud ja avalikustatud	2011	JuM	148 490 EEK	Perevägivalla riske ja ulatust kaardistava uuringu läbiviimist alustati 2010. aastal ja see valmib 2011. aasta I poolel. Uuringu tulemustele tuginedes töötatakse välja peamiselt kohalike omavalitsuste spetsialistidele mõeldud juhised perevägivalla

					juhtumite äratundmiseks ja neile reageerimiseks.
	4) Igal aastal naiste varjupaikadelt ühtlustatud metoodika alusel statistika kogutud ja avalikustatud koos analüüsiga.	2011-2014	SoM		Sotsiaalministeerium täiendas 2010. a hoolekandeesutuste aruande tabelit, mille alusel on võimalik hakata koguma täpsemaid andmeid naiste varjupaikadelt alates 2011. aastast (nõustamise viisid, sh info kogumine puudega isiku vägivallakogemuste kohta).
11.2. Protseduurireeglite väljatöötamine perevägivalda ohvrite tuvastamiseks ja abistamiseks	Protseduurireeglid välja töötatud, kinnitatud ja asjakohastes asutustes levitatud*.	2013-2014	SoM, JuM, SiM		Lähisuhtevägivalda juhtumitele reageerimise, sellega seotud infovahetuse korraldamise juhend ja ohvriabile info edastamise kord on kinnitatud PPA peadirektori 17.11.2010. a käskkirjaga nr 487. Juhend käsitleb lähisuhtevägivalda juhtumitele reageerimist alates teate vastuvõtmisest ja vahetult sündmuskohal tegutsemisest kuni menetlustoimingute teostamiseni. Juhendiga on reguleeritud sotsiaalhoolekande seadusest tulenev kohustus teavitada sotsiaalametnikku inimese toimetulematuses. Juhendi täitmise tagamiseks on 2011 ja edaspidi kavas korraldada sisekoolitusi ning juhendi täitmise kontrollimine on võetud teenistusliku järelevalve kavasse.
11.3. Perevägivalda ohvritele pakutavate teenuste analüüs ja arendamine	2) Naiste varjupaikade tegevuse jätkusuutlikkus on tagatud*.	2011-2014	SoM	SoM HMN: 1 187 603 EEK	2011. HMN aastaprojektide kaudu eraldati üheksale naiste varjupaigale 201 319 eurot. Vajadusel on võimalik lisarahastuse taotlemine HMNst.
12. meede	Perevägivaldajuhtumite uurimise tõhustamine ja -ohvrite kaitse kriminaalmenetluses				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Lisakulu	Selgitused
12.1. Lepitusmenetluse rakendamise analüüs	Uuring on läbi viidud ja uurimisaruanne avalikustatud.	2010	JuM		Analüüs läbi viidud ja leitav JuM kodulehelt: http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=52673/Lepitusmenetluse+rakendamine.+Justiitsministeerium%2C+kriminaalpolitiika+osakond%2C+2010.pdf . Uuringu tulemusi arutati 16.11.2010. a KEN-is.
12.2. Lähenemiskeelu regulatsioonide korrastamine	1) Analüüs on valminud ja eelnõu VV-sse esitatud.	2011	JuM		Tehtud on ettepanekud KrMSi muutmiseks, et võimaldada lähenemiskeelu rikkumise tõendamiseks kasutada üksikpäringuna KrMS §-s 117 toodud jälitustoimingut ja

					vähendada põhiõiguste riivet juhtumites, kus ajutise lähenemiskeeluga piiratakse kahtlustatava või süüdistatava õigust kasutada oma eluruumi. KrMS muudatused vastu võetud ja jõustuvad 01.09.2011.
	2) ELi piiriülese lähenemiskeelu otsusega on liitunud.	2014	JuM		2010. a alustati Euroopa Parlamendi ja Nõukogu lähenemiskeelu direktiivi ettevalmistamisega, mille üks algatajariike oli ka Eesti. Piiriülese lähenemiskeelu eesmärgiks on, et kaitse, mis on isikule lähenemiskeeluga tagatud ühes liikmesriigis, oleks jätkuvalt tagatud ka teistes liikmesriikides, kuhu isik liigub.
EESMÄRK IV	INIMKAUBANDUSE TÕKESTAMINE JA ENNETAMINE				
14. meede	Inimkaubandusalane ennetustöö				
Tegevus	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Lisakulu	Selgitused
14.1. Laiema avalikkuse ja riskirühmade (ennekõike noored, tüdrukud) inimkaubandus-alane teavitamine	3) Telefonipõhiseks teavitamiseks on lepingud sõlmitud.	2010-2014	SoM	250 000 EEK	2010.a sõlmiti telefonipõhiseks teavitamiseks leping MTÜ Living for Tomorrow'ga. Kokku abistati 2010. a 643 inimest, enamasti eraisikutest helistajaid Tallinnast, kuid helistajateks oli ka ametnikke (nt diplomaadid, politseinikud, noorsootöötajad, jt). Eraisikud helistavad enamasti tööga seotud küsimustes, sh tööandja tausta/ toimimise õiguslike aluste väljaselgitamiseks.
15. meede	Tööjõu ekspluateerimise ennetamine ja tuvastamine				
Tegevus	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Lisakulu	Selgitused
15.1. Tööorjuse ulatuse kaardistamine	1) Uuring on läbi viidud ja uurimisaruanne avalikustatud.	2011	TÜ, kaastes JuMi	286 401 EEK	Uuring on läbi viidud ja selle tulemusena valmivad eestikeelne riiklik raport ja inglisekeelne koondraport (kõigi kolme osalejamaa – Eesti, Soome, Poola kohta), mis avalikustatakse 2011. a märtsis. Uuringu raames viidi läbi 11 süvaintervjuud riigiasutuste, õiguskaitseorganite ja politsei esindajaga ning mitme praktikuga. Lisaks teostati teemakohane õiguslik analüüs ja meediamonitoring.
	2) Tööorjuse ennetamiseks menetlejatele, sotsiaaltöötajatele, MTÜdele suunatud teavitustegevused ellu viidud.	2011	Tartu Ülikool/ JuM		Uuringu raames viidi läbi kaks ümarlauda, kus arutleti tööorjuse ja tööjõu ärakasutamise eesmärgil toimuva inimkaubanduse üle. Ühtlasi kujunes välja koostöövõrgustik teemaga kokku puutuvate ekspertide ja ametnike vahel.

16. meede	Inimkaubanduse ohvrite abistamisvõimaluste arendamine				
Tegevus	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Lisakulu	Selgitused
16.2. Prostitutsiooni kaasatud ja kaubitsetud naistele varjupaiga- ja rehabilitatsiooni-teenuse pakkumine	Rehabilitatsiooni- ja varjupaigateenus on rahastatud*.	2010-2014	SoM	1 500 000 EEK	Rehabilitatsiooniteenuse pakkumiseks sõlmiti 2010. aastal Sotsiaalministeeriumi poolt lepingud MTÜ Eluliini ATOLL keskuse ning Ida-Virumaa Naiste Tugikeskus-Varjupaigaga. 2010. a. tuvastati nimetatud keskuse ja varjupaiga poolt 57 inimkaubanduse ohvrit. Kokku abistas 2010. a ATOLL keskus 230 seksuaalselt ekspluateeritud naist. 2011. a toetatakse eelnimetatud organisatsioone rehabilitatsiooniteenuse osutamiseks Sotsiaalministeeriumi poolt 2010. a samas mahus, lisandub inimkaubanduse ohvrite varjupaika VEGA toetamine HMN kaudu 15 978 euroga.
16.4. Eestis ning välisriikides Eesti esindustes kodanike, sh ohvrite teavitamine konsulaarteenustest ja konsulaarabi saamise võimalustest	Eestikeelsed voldikud koostatud ja jagatud.	2014	VäM	8100 EEK	Reisija meelespea infomaterjali valmistati 2010. aastal 10 000 eksemplari, materjali täiendatakse jooksvalt. VäM on levitanud ka MTÜde koostatud voldikuid.
16.5. Varjupaikadelt ohvrite ja neile teenuste osutamise kohta andmete kogumine	Igal aastal varjupaikadelt ühtlustatud metoodika alusel statistika kogutud ja avalikustatud koos analüüsiga.	2011-2014	SoM		2011. a alguseks valmis inimkaubanduse ohvreid abistavatele varjupaikadele ühtne andmete kogumise vorm. 2011. a esimeses kvartalis täiendatakse ja kooskõlastatakse andmete kogumise lõplik vorm töögrupi poolt ja ühtlustatud kujul hakatakse andmeid koguma alates 2011. a.
16.6. Saatjata alaealiste ja kaubitsetud laste tuvastamine ja abistamine	1) Saatjata alaealiste piiriületuste, abistamise ning tuvastamise analüüs tehtud.	2012	SoM	100 000 EEK	2010. aastal loodi MTÜ Omapäi, kelle üheks tegevusvaldkonnaks on saatjata ja kaubitsetud laste küsimustega tegelemine. Saatjata ja kaubitsetud lastele eestkoste süsteemi väljatöötamiseks toetas SoM MTÜ-d 100 000 krooniga. MTÜ Omapäi poolt tehtav analüüs on aluseks 2012.a koostatavatele juhistele.
	3) Saatjata ja kaubitsetud laste ning laste piiriületuse alane seminar on toimunud*.	2013	SoM		SoMil on 2011. aastal plaanis korraldada kaks seminari spetsialistidele, kus esitletakse p.16.6.1. nimetatud analüüsi, sh tuuakse välja soovitud seaduste muutmiseks.

17. meede	Inimkaubanduse juhtumite uurimise tõhustamine				
Tegevus	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Lisakulu	Selgitused
17.1. Rahvusvahelise inimkaubanduslase koostöö tõhustamine	COPSAT koostööprojekt ellu viidud, sh uurimiserühma töömeetodite käsiraamat välja töötatud.	2012	PPA		Projekt algas 2009. aasta lõpus. Selle raames on loodud kaks riikidevahelist uurimiserühma, kus vahetatakse toimivaid töökogemusi inimkaubanduse kuritegude menetlemisel, sh keskendutakse tööle inimkaubanduse ohvritega ja koostöö parandamisele sotsiaalhoolekandeasutustega. Projekti kogemuste põhjal koostatakse Rootsi eestvedamisel käsiraamat.
17.2. Inimkaubanduse ohvri tuvastamise ja abistamise juhendi täiendamine	Protseduurireeglid, sh arvestades alaealiste erisusi, koostatud ja juhisesse lisatud ning kinnitatud.	2012	SoM, VäM		2010. aastal tõlgiti juhis vene keelde, tõlgitud juhis koostööpartneritele edastatud. Juhist tutvustati 2010.a. toimunud koolitustel (vt täpsemalt p 17.4).
17.4. Inimkaubanduse ohvritega kokkupuutuvate spetsialistide täienduskoolitamine	1) Naiste turvakodude, rehabilitatsioonikeskuste ja varjupaikade töötajad on koolitatud.	2010-2014	SoM	254 000 EEK	2010. toimus kokku 7 koolitust, millel osales kokku 211 spetsialisti. Toimus 4 kahepäevast ühiskoolitust sotsiaaltöötajatele, politseinikele, piirivalveametnikele, noorsootöötajatele (läbiviijaks MTÜ Living for Tomorrow); üks kolmepäevane koolitus ohvriabitöötajatele ja varjupaikade töötajatele (läbiviijaks ENVL) ning kaks ühepäevast koolitust naiste varjupaikade ja Eluliini tugiisikutele (läbiviijaks ENVL ja SoM). Koolituste tulemusel on paranenud spetsialistide teadlikkus inimkaubanduse teemast laiemalt, ka põhjustest (nt soolisest ebavõrdsusest) ning tuvastamise ja abistamise võimalustest. Koolituste kaudu on paranenud spetsialistide võimekus ohvrit tuvastada ja suunata õigesse kohta abi saama.
	2) Konsulaarametnikud koolitatud	2011-2014	VäM	53 492 EEK	Inimkaubanduse ohvrite tuvastamise ja abistamise küsimusi käsitletakse jooksvalt konsulite väljaõppe ja täiendkoolituste programmides. 2009.-2010. aastal osales koolitustel kokku 39 konsulaarametnikku: konsulaarpehikursuse koolitusel 19 inimest ja täiendkursuse erinevatest loengutest võttis osa 20 inimest.
	4) Politseini-, piirivalve- ja migratsiooniametnikud koolitatud	2011-2014	PPA	SoM tegevuskulu; Hollandi Kuningliku	MTÜ Living For Tomorrow poolt on läbi viidud kokku 6 koolitust politsei-, piirivalve- ja migratsiooniametnikele. Neist kaks Hollandi Kuningliku Saatkonnaga ning neli SoM toetusel. Koolitatud kokku 35 ametnikku. Politsei-, piirivalve- ja migratsiooniametnike teadlikkus on tõusnud inimkaubanduse

				Saatkonna toetus	ohvrite tuvastamisest ning omandatud on oskusi esmaste toimingute teostamiseks inimkaubandusega seonduvates kuritegudes.
17.5. Inimkaubanduse alase koolitusprogrammi koostamine, uute koolitajate koolitamine, koolitajate andmebaasi loomine	1) Koolitusprogramm koostatud ja koolitajate andmebaas valminud.	2010-2011	SoM		Koolitusvaldkonna süstematiseerimine toimub koostöös kodanikeühendustega. 2010. a toimus esimene väiksema ringi arutelu, 2011. a valmivad näidisprogrammid ja koolitajate nimekiri.
18. meede	Koostöövõrgustike loomine ja arendamine				
18.1. Riiklike koostöövõrgustike loomine	Loodud on koostöövõrgustikud arengukavas käsitletavate teemade kaupa ja aastas on toimunud vähemalt kaks võrgustiku kohtumist.	2010-2014	JuM		2010. aastal toimusid kohtumised perevägivald, inimkaubanduse ja kuriteoennetuse võrgustikes.